

30.7.2021

EOAK/1927/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Pihlajisto

KORKEAKOULUHARJOITTELIJAN REKRYTOINTI JA VALINNASTA ILMOITTAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli viraston menettelyä korkeakouluharjoittelijan tehtävän täyttämistä koskevassa asiassa.

Kantelija kertoi olevansa oikeustieteen opiskelija ja hakeneensa Valtiolle.fi-sivun kautta korkeakouluharjoittelijan paikkaa virastoon. Kantelijan mukaan työpaikkailmoituksessa puhuttiin selkeästi korkeakouluharjoittelijasta ja opiskelijasta, jolla kyseinen paikka täytettäisiin. Kantelijan saaman sähköpostiviestin mukaan paikka täytettiin kuitenkin kahdella maisterilla.

Kantelija kertoi katsoneensa asiaa hallinnon oikeusperiaatteiden näkökulmasta ja tulleen siihen johtopäätökseen, että viraston menettely jättää melko paljon toivomisen varaa. Hallintolain 6 §:stä kumpuavat oikeusperiaatteet eivät täysin toteudu. Kantelija näkee rekrytoinnin ongelmallisena etenkin yhdenvertaisuusperiaatteen ja luottamuksensuojaperiaatteen näkökulmasta.

Kantelijan näkemyksen mukaan asiassa ei ole noudatettu hallintolain 44 §:ää rekrytointipäätöksen sisältöön liittyen. Sähköpostissa ei mainita tarkasti päätöstä tehnyttä virkamiestä vaan viranomaisen. Tämä itsessään ei ole edellä mainitun 44 §:n vastaista, mutta sähköpostista ei löydy päätöksen tehneen virkamiehen nimeä, eikä siinä ole yksilöity viranomaisesta ketään, keneltä olisi voinut tiedustella päätökseen liittyviä lisätietoja.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin viraston selvitys (liitteenä).

3 RATKAISU

3.1 Viraston selvitys

Kantelijan hakemissa korkeakouluharjoittelijan tehtävissä on kyse työ- eikä virkasuhteisista tehtävistä. Täten tehtävään valinnasta ei tehdä erillistä hallintopäätöstä, sillä kyse on yksityisoikeudellisesta sopimuksesta työnantajan ja tehtävään valitun välillä. Virasto kertoi noudattavansa työsuhteisia tehtäviä täytettäessä hallintolain mukaisia hyvän hallinnon periaatteita. Virasto noudattaa työsuhteisia tehtäviä täytettäessä ja niistä tiedottamisessa soveltuvin osin

valtiovarainministeriön ohjetta virantäytössä noudatettavista periaatteesta (VM/2643/00.00.00/2018) ja ohjetta hakijaviestinnästä rekrytoinneissa (VN/4470/2021).

Kantelijalle ja muille tehtävää hakeneille lähteneessä ilmoituksessa oli virhe siltä osin, kuin ilmoituksessa kerrottiin tehtävään valittujen olevan oikeustieteen maistereita. Molemmat tehtäviin valitut ovat oikeustieteen opiskelijoita, eikä kumpikaan heistä ollut valmistunut tai viraston tiedon mukaan ollut valmistumassa ennen harjoittelun alkua tai sen aikana.

Rekrytoiva esihenkilö pyysi valintojen jälkeen henkilöstösuunnittelijaa lähettämään valinnoista kertovan viestin kaikille hakijoille Valtiolle.fi-järjestelmän välityksellä. Viestissä käytettiin Valtiolle.fi-järjestelmässä olevaa viestipohjaa, joka hakee valittujen henkilöiden tutkintotiedot automaattisesti hakijoiden itsensä hakuvaiheessa antamista tiedoista. Järjestelmä poimi erheellisesti viestiin molempien valittujen henkilöiden tutkintotiedoksi oikeustieteen maisterin, vaikka kumpikin on hakemuksessaan asianmukaisesti ilmoittanut tutkinnon olevan vielä kesken. Virasto kertoi ryhtyneensä selvittämään tapahtunutta virhettä Valtiolle.fi-järjestelmän ylläpitäjänä toimivan Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) kanssa.

Virastossa yleisesti noudatettavaan käytäntöön kuuluu, että kun tehtävää hakeneille lähetetään viesti, jossa kerrotaan tehtävään valituista, viestin yhteyteen liitetään aina lähettäjän tai muun lisätietojen antajan nimi ja yhteystiedot. Tässä tapauksessa viestiin on inhimillisen erehdyksen seurauksena unohtunut liittää nämä yhteystiedot. Virasto pahoitteli kantelijalle aiheutunutta epäselvyyttä asiassa.

3.2 Asiaa koskevat säännökset

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan 2 momentin mukaan lailla.

Hallintolain 6 §:ssä säädetään oikeusperiaatteista. Viranomaisen toimien on muun muassa suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Luottamuksen suojaamisen keskeisenä sisältönä on, että yksityisen tulee voida luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen (HE 72/2002 vp, s. 55–56).

Hallintolain 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa

tehtävänsä tuloksellisesti. Asianmukaisuus edellyttää muun muassa huolellisuutta asian käsittelyssä.

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta voi koskea muun muassa sitä, kuka asiaa hoitaa (HE 72/2002 vp, s. 58).

Hallintolain 9 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Tämä tarkoittaa muun muassa sellaisen ilmaisutavan käyttöä, jonka perusteella hallinnon asiakkaan voidaan olettaa yksiselitteisesti ymmärtävän asian sisällön ja saavan siitä asian laatuun nähden riittävästi tietoa (HE 72/2002 vp, s. 59).

3.3 Asian arviointi

Käytettävissäni olleesta aineistosta ilmenee, että Valtiolle.fi-sivustolla olleen hakuilmoituksen mukaan virastoon haettiin määräaikaista korkeakouluharjoittelijaa. Ilmoituksen mukaan tehtävään haettiin oikeustieteen opiskelijaa. Hakuilmoituksessa ilmoitettiin haettavan yhtä korkeakouluharjoittelijaa.

Edelleen asiakirjoista ilmenee, että virasto lähetti Valtiolle.fi-järjestelmän välityksellä 3.3.2021 kaikille hakijoille viestin, jonka mukaan tehtävään valittiin kaksi nimeltä mainittua oikeustieteen maisteria. Viraston mukaan Valtiolle.fi-järjestelmä poimi hakijoille lähetettyyn ilmoitukseen erheellisesti väärän tutkintotiedon.

Edellä todetun perusteella hakuilmoituksen ja tehtävän täyttämisestä lähetetyn ilmoituksen välillä on ollut ristiriitoja.

Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdista totean, että kantelijalla on ollut oikeus saada korkeakouluharjoittelijan tehtävän hakua koskenut asia perustuslain edellyttämällä tavalla käsitellyksi asianmukaisesti virastossa. Edelleen totean, että tehtävähakuilmoituksella ja sen julkaisemisella on yhteys hyvään hallintoon kuuluvan menettelyllisen neuvontavelvoitteen täyttämiseen, koska hakuilmoitus ohjaa hakijaa laittamaan tehtävähakua koskevan asian vireille ja kiinnittämään huomiota valintamenettelyssä olennaisiin seikkoihin. Luottamuksensuojan vaatimuksesta puolestaan seuraa, että hakuilmoitusta lukevan on voitava luottaa siihen, että hakuilmoitus on laadittu oikeudellisesti kestäväällä tavalla ja tehtävään nimittäminen pohjautuu hakuilmoituksessa ilmoitettuihin perusteisiin. Tarkoitussidonnaisuuden vaatimus puolestaan edellyttää, että ilmoitus vastaa tehtäväntäytön tarkoitusta. Hyvään hallintoon niin ikään kuuluva hyvän kielenkäytön vaatimus taas edellyttää hakuilmoitukselta sellaista selkeyttä ja ymmärrettävyyttä, että sen perusteella voidaan yksiselitteisesti muodostaa käsitys ilmoituksen sisällöstä.

Edellä todettu pätee mielestäni lähtökohtaisesti myös siihen ilmoitukseen, joka valinnasta toimitetaan hakijoille.

Totean käytettävissä olevan aineiston perusteella jäävän epäselväksi, oliko hakuilmoituksessa korkeakouluharjoittelijoiden lukumäärän osalta virhe vai päättikö virasto valintavaiheessa tehdä työsopimuksen kahden henkilön kanssa, mihin sillä sinänsä on ollut oikeus. Hakuilmoituksen perusteella hakemista pohtivan ja hyvän hallinnon näkökulmasta ei lähtökohtaisesti ole ongelmallista, mikäli hakuilmoituksen tiedot poikkeavat lopputuloksesta.

Viraston selvityksen perusteella jää epäselväksi myös se, milloin virasto tuli tietoiseksi 3.3.2021 päivätystä ilmoituksessa olleesta valittujen koulutusta koskeneesta virheestä. Lisäksi epäselväksi jää se, onko virasto ilmoittanut siitä kaikille tehtävää hakeneille. Mielestäni hyvän hallinnon näkökulmasta olisi ollut perusteltua, että virasto olisi oma-aloitteisesti ilmoittanut virheestä tehtävän hakijoille.

Edelleen totean, että Valtiolle.fi -järjestelmän kautta hakijoille lähetetyssä 3.3.2021 päivätystä ilmoituksessa mainitaan virasto mutta ei ilmoituksen lähettäjää eikä mahdollista lisätietojen antajaa. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa (esimerkiksi oikeusasiamiehen verkkosivuilla julkaistussa ratkaisussa EOAK/6205/2016) on katsottu, että yksittäisen virkamiehen nimen ilmoittamista hallintopäätöksessä ja tiedusteluihin vastaamisessa voidaan pitää hyvän hallinnon mukaisena lähtökohtana. Nytkin olisi mielestäni ollut menettelyneuvonnan näkökulmasta perusteltua, että hakijoille lähetetystä ilmoituksesta olisi ilmennyt sen laatijan tai lisätietojen antajan nimi. Tältä osin selvityksestä ilmenee viraston lähtökohtaisesti näin toimivankin eli sen menettely on yleisesti hyvän hallinnon mukainen, mutta nyt esillä olevassa tapauksessa tieto oli inhimillisen erehdyksen takia jäänyt pois. Minulla ei ole syytä kyseenalaistaa tätä.

Edellä todetun perusteella korkeakouluharjoittelijan tehtävän täyttömenettely ei mielestäni kaikin osin täytä hyvään hallintoon kuuluvaa asian asianmukaisen käsittelyn vaatimusta. Menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen kuitenkin ottanut huomioon, että

- virasto on ilmoittanut ryhtyneensä selvittämään hakijoille lähetetyssä ilmoituksessa ollutta virhettä Valtiolle.fi -järjestelmän ylläpitäjänä toimivan Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) kanssa
- lisätietojen antajaa koskevien tietojen poisjäämisessä on mitä ilmeisimmin ollut kyse tapauskohtaisesta inhimillisestä erehdyksestä eikä yleisestä puutteesta menettelytavoissa
- virasto on ilmoittanut tarkentavansa rekrytointiviestintää koskevaa sisäistä ohjeistustaan
- virasto on ilmoittanut kiinnittävänsä henkilöstösuunnittelijoiden ja rekrytoiteja hoitavien esihenkilöiden huomiota hyvän hallinnon periaatteiden noudattamiseen rekrytoinnin kaikissa vaiheissa, myös rekrytointiviestinnässä.

4 TOIMENPITEET

Pidän riittävänä saattaa edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen ja muut näkökohdat viraston tietoon lähettämällä sille päätökseni tiedoksi.